

Historische Kring Heemskerk

25 jaar HKH de panelen.

De jubileumexpositie ter gelegenheid van het zilveren jubileum van de Historische Kring Heemskerk was een belangrijke activiteit in het jubileumjaar 2013 en een groot succes, mede dank zij de inbreng van de grafisch kunstenaar Frits Dijcks die voor de vormgeving tekende. Zijn expo-panelen trokken zoveel belangstelling van bezoekers dat het jammer zou zijn ze niet meer te kunnen laten zien.

Daarom zijn ze in dit document opgenomen. U kunt ze bekijken door met uw muis omlaag te scrollen of de pijltjestoets ⬇ van het toetsenbord te gebruiken.

Uiteraard is het copyright van alle getoonde panelen voorbehouden aan de HKH en is overname alleen toegestaan na uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van het bestuur.

HMSKRK

HKH
Historische Kring Heemskerk

de historische canon van Heemskerk

Heemskerk in den beginne

Tot voor kort werd aangenomen dat Heemskerk (**Hemezen-kyrica**) in 1063 is ontstaan. Inmiddels blijkt het veel ouder dan de 900 jaar, die in 1963 grootscheeps werd herdacht. En later werd de geschiedenis opnieuw herschreven. Niet het jaar 980, maar 860 is het stichtingsjaar van Heemskerk. Men noemt het dan 'Schupildhem'. Opgravingen in de Broekpolder wijzen uit dat het gebied al ruim voor het begin van onze jaartelling werd bewoond. Met deze tentoonstelling laat de Historische Kring Heemskerk zien wat er, sinds dat prille begin, in dit dorp heeft plaatsgevonden. En hoe Heemskerk zich heeft ontwikkeld tot wat het nu is.

Heemskerk blijft eeuwenlang een arm plattelandsdorp met tuinbouw en veehouderij. In het jaar 1477 staan er in 58 woningen. In 1795 bestaat het uit 113 woningen en 675 inwoners. Door de ontwikkeling van Hoogovens in de naoorlogse jaren groeit Heemskerk uit tot een middelgrote gemeente. Vanaf 1940 groeit het aantal inwoners van 4994 tot 39.064 in 2012.

Tot voor kort werd aangenomen dat Heemskerk (**Hemezen-kyrica**) in 1063 is ontstaan. Inmiddels blijkt het veel ouder dan de 900 jaar, die in 1963 grootscheeps werd herdacht. En later werd de geschiedenis opnieuw herschreven. Niet het jaar 980, maar 860 is het stichtingsjaar van Heemskerk. Men noemt het dan 'Schupildhem'. Opgravingen in de Broekpolder wijzen uit dat het gebied al ruim voor het begin van onze jaartelling werd bewoond. Met deze tentoonstelling laat de Historische Kring Heemskerk zien wat er, sinds dat prille begin, in dit dorp heeft plaatsgevonden. En hoe Heemskerk zich heeft ontwikkeld tot wat het nu is.

conanua belloru' t'edicionē omī episcopalī iure neq
uitoritate redacte fuerant cū capellis i fra non
Warmunde. Let hemuerbon. Rinlatre euua
haricba Heemerkkyrica. Ale man ne delf. S
kmunde. Alomere. Seirna. re. Alsinen. V
borp. Vronlo qui neq; int' mino earū que
bi neq; consecratio neq; t' minacio ulla erat
atq; omī al'ecima scdm i' Arre. ta canoni
& condicione ut idē venerabilis abbas om

HKH

1345

De Hoekse en Kabeljauwse twisten

Het is de 14de eeuw en de macht in Holland ligt helemaal in handen van de edelen. Maar de steden groeien en worden steeds belangrijker. Als in 1345 graaf Willem IV kinderloos overlijdt, willen de edelen de dertienjarige Willem V als opvolger, zonder dat zijn moeder Margaretha -oudste zus van Willem IV- het regentschap krijgt. Veel steden zijn echter op de hand van Margaretha.

De strijd zal 150 jaar gaan duren. Al in de eerste periode gaan de KABELJAUWEN (edelen) het gevecht aan met hun tegenstanders, ook binnen hun eigen stand. Een aantal edelen kiest namelijk partij voor de steden. Die tegenstanders (vele steden en edele sympathisanten) worden HOEKEN genoemd.

De macht van de adel

De legende van Oud Haerlem

Oud Haerlem belegerd

In Heemskerk komt het in 1351 tot een treffen. Kasteel Oud Haerlem van Jan van Polanen, ook een Hoek, wordt belegerd en vernietigd. De edele Jan heeft vóór die tijd zijn hiel en gelicht.

Voor het kleine dorp Heemskerk is het een gevaarlijke tijd. Het wordt overspoeld door gewapende lieden die op zoek zijn naar voedsel en onderdak. De bevolking maakt wel handig gebruik van vernietiging van Oud Haerlem: ze gebruiken de stenen voor de bouw van hun huizen.

Over Oud Haerlem wordt al eeuwenlang een legende verteld die bij andere kastelen ook opduikt, denk aan de ontsnapping van Hugo de Groot in een boekenkist uit Slot Loevestein.

De graven van Holland probeerden voortdurend de vrijheid van de boeren te beknotten. Dat ging vaak met harde, onrechtvaardige middelen. De boeren werden als horigen beschouwd. Een wonder dat de Kennemers hun onderdrukkers fel haatten.

De legende vertelt dat in het jaar 1274 er een machtig, maar wreed heer in slot Oud Haerlem woonde. De boerenbevolking kwam in opstand en belegerde het kasteel. De boeren met hun primitieve wapens konden het niet bestormen, maar het lukte wel om de bewoners uit te hongeren. Uiteindelijk moesten die zich overgeven.

De vrouw van de kasteelheer werd wat minder gehaat en zij mocht met haar dierbaarste bezittingen het verwoeste kasteel verlaten. Zij stopte haar echtgenoot in een grote kist en sjuowde die samen met haar dienstmeid naar buiten. Waarheen de kist ging, is niet bekend.

Het verhaal staat in het geschiedwerk 'Batavia', het eerste deel van wat een groots werk over de Nederlandse historie had moeten worden. De schrijver was Hadrianus Junius (Adriaen de Jonghe, 1511-1575), een veelzijdig geleerde, vele jaren arts in Haerlem.

*Hoe pragtig staet dit Slot van Assumburg verbeven!
Maer waer is'toud kasteel van t'Haerlem's Huys gebleve
So oud als Haerlem is: naer Junius' bezicht
Heeft dese Stam dit Huys en onse Stad gesticht.*

HKH
Hollandsche Koning

Het is de 14de eeuw en de macht in Holland ligt helemaal in handen van de edelen. Maar de steden groeien en worden steeds belangrijker. Als in 1345 graaf Willem IV kinderloos overlijdt, willen de edelen de dertienjarige Willem V als opvolger, zonder dat zijn moeder Margaretha -oudste zus van Willem IV- het regentschap krijgt. Veel steden zijn echter op de hand van Margaretha. De strijd zal 150 jaar gaan duren. Al in de eerste periode gaan de KABELJAUWEN (edelen) het gevecht aan met hun tegenstanders, ook binnen hun eigen stand. Een aantal edelen kiest namelijk partij voor de steden. Die tegenstanders (vele steden en edele sympathisanten) worden HOEKEN genoemd.

ide hi si ble fte d wesen den ge
sefme en den quaden en rebel
rigen Aluofo wderet geiofde
hi binen der fte d u haerlen com
de nlt (ge noede en vteftaen)
henemero fte d u afamer en
binen haerlen niet wlt inne te
dare ouermits dafamer qua
fienre varen Alfo die hec he
terwyl hi wlt haer genaeft
ge andere dago mitalle hec
oogt nade op u haer mlt fche
loft hadde datter wte hene me
der waren om hi lud mlt n
te heren. Die henemero fte
dte en comen fte den hi on
dachtien en d darge uel wte
fo datter wlt bou die u cmar
agen wderd en bepf dte m
de henemero en u al cmar

Het 'scamele' volk komt in beweging

A black and white photograph of a Gothic church. The church features a tall, slender spire on the left side and a smaller, more ornate tower on the right. The architecture is characterized by pointed arches and intricate stonework. The church is set against a light sky, and the foreground shows a paved area with some figures in the distance.

Dit herdenkingsmonument van de Heemskerkse kunstenaar Piet Vos herinnert aan het neerslaan van de opstand bij de dorpskerk.

Aan het eind van de 15de eeuw verkeerde de bevolking van Holland in grote armoede door oorlogen, misoogsten, veesterfte en de vele belastingen die werden geheven. De directe aanleiding tot de opstand tegen het adellijke bestuur van stadhouder Jan van Egmont, was de in 1491 ingevoerde inning van het 'ruitergeld', een belasting ten behoeve van de oorlogvoering. De boeren kwamen in opstand en kregen al snel steun van de bevolking van Hoorn, Alkmaar en Haarlem. De rebellie van het Kaas- en Broodvolk begon in Westfriesland. De laatste bloedige veldslag vond plaats op en rond het kerkhof van de dorpskerk in Heemskerk. Daar werden bijna 1500 opstandelingen gedood. En zo eindigt de "commocie vant casenbroodvolk".

1572

De Spaanse overheersing

Belegering van Alkmaar

De Nederlanden bestaan in die tijd uit zeventien provincies of gewesten, die overheerst worden door de Spaanse koning. Het gebied is groot: het huidige Nederland, België, Luxemburg en een deel van Noord-Frankrijk vallen er onder.

- Er is geen godsdienstvrijheid: alleen het katholieke geloof was toegestaan.

- Er is geen vrijheid van bestuur.

- Er worden hoge financiële bijdragen gevraagd van de steden.

De Noordelijke gewesten (ongeveer het huidige Nederland) komen in opstand. Spaanse troepen komen onder leiding van de hertog van Alva orde op zaken stellen.

De tachtigjarige oorlog (1568-1648)

Katholiek Heemskerk

Heemskerk ligt tussen de opstandige steden Haarlem en Alkmaar, die worden belegerd door de Spanjaarden. Het dorp, klein en katholiek, doet er niet aan mee, maar krijgt wel te maken met horden huurtroepen, die roven en plunderen.

In 1572/73 worden de kerk en de huizen afgebroken door Spaanse troepen, die op zoek zijn naar voedsel en hout om zich te warmen. De bevolking slaat op de vlucht. Alleen de kastelen Marquette en Assumburg staan nog overeind. Van de dorpskerk is alleen de toren over. De landerijen blijven jarenlang ongebruikt.

Belegering van Haarlem.

Gezicht op Marquette.

Plunderingen in het dorp

De hertog van Alva wordt in 1566 als landvoogd van de Nederlanden aangesteld om de opstand te beteugelen.

1795

Armoede in de Franse Tijd

Het katholieke dorpje Heemskerk, met amper 700 inwoners, ligt onopvallend en tamelijk geïsoleerd tegen de duinen. Er zijn een paar winkeliers, wat ambachtslieden en de rest van de bewoners leeft van landbouw en veeteelt.

De herberg.

Tijdens de Franse periode krijgen ook de inwoners van het dorp te maken met een stroom van nieuwe wetten en regels. Bovendien maken ze kennis met groepen Franse soldaten, waarvan ze zwaar te lijden hebben.

Op 19 januari 1795 bijvoorbeeld moet Cornelis Schipper uit Noorddorp een paard afstaan aan 'een partij vreemdelingen' om een kanon te transporteren. Een paar dagen later ziet hij zijn paard voor een ploeg staan in de Beemster. De eigenaar van die ploeg, Jacob Opmeer uit Ursem, weet dan natuurlijk van niks! Van schadevergoeding is in soortgelijke gevallen nooit sprake. Inkwartiering en voeding voor soldaat en paard worden ook afgedwongen.

Een ander voorbeeld van willekeur is de inbezitting van het Rechthuis in 1810, dat ruim een half jaar als kazerne dienst zal gaan doen. Het gemeentebestuur gaat noodgedwongen werken en vergaderen in de herberg 'De Star'.

Het inkwartieren van Franse troepen.

Strijdende partijen

In 1799 landt er een invasievloot van Engelsen en Russen bij Callantsoog en Den Helder. Deze vijanden van Frankrijk proberen met 40.000 soldaten de Fransen te verjagen.

Vechtend tegen de Franse en Bataafse troepen komen ze tot Castricum, Limmen en Heemskerk, maar worden op 6 oktober van dat jaar verslagen. Dit kost 5000 soldaten het leven.

Noorddorp wordt het zwaarst getroffen. Op die plaats staan veel kanonnen die de Engelse en Russische vijand bestoken. Bovendien is er een regiment huzaren (630 man te paard) die er tijdens de veldslag van 6 oktober op los stormen, gevolgd door het voetvolk, de infanterie. Deze 'Noordermaat' huzaren verslaan de vijand, die op de vlucht slaat.

Heemskerk heeft ernstig te lijden onder de soldaten die door het dorp trekken en die voeding en onderdak moeten hebben zonder dat daar betaling tegenover staat. Ook wordt er veel gestolen.

Franse regelgeving

Het bestuur van de Fransen brengt, behalve strijd en armoede: Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap.

• Voor het hele land gelden dezelfde wetten en regels.

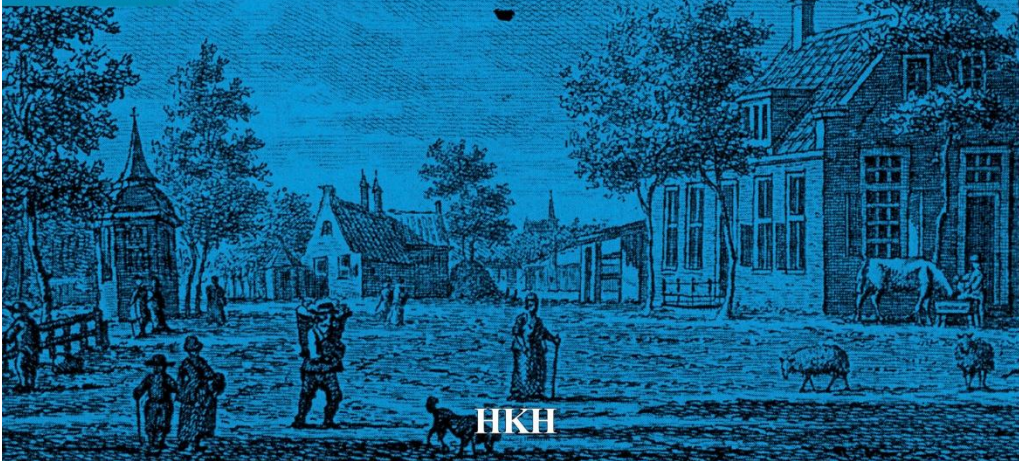
• Er is vrijheid van godsdienst en voor de wet is iedereen gelijk: er is geen onderscheid meer tussen de gewone man en een edele.

• Er komt een burgerlijke stand en elke persoon moet daarin zijn ingeschreven. Dat betekent dat sommigen een definitieve familienaam moeten kiezen. En in alle door Frankrijk overheerste gebieden komen onder andere dezelfde maten en gewichten.

Als in 1810 de dienstplicht wordt ingevoerd, moeten Nederlanders in het Franse leger vechten tegen de vijanden van het Franse keizerrijk. In november 1814 worden er nog 7 jonge Heemskerkers vermist: Jan van Amerongen, Jan Beentjes, Cornelis Hazes, C. Lieshout, Frederik en Simon Smit en L. Stengs.

Noorddorp vóór de plunderingen in de Franse tijd.

HKH

Het katholieke dorpje Heemskerk, met amper 700 inwoners, ligt onopvallend en tamelijk geïsoleerd tegen de duinen. Er zijn een paar winkeliers, wat ambachtslieden en de rest van de bewoners leeft van landbouw en veeteelt. Tijdens de Franse periode krijgen ook de inwoners van het dorp te maken met een stroom van nieuwe wetten en regels. Bovendien maken ze kennis met groepen Franse soldaten, waarvan ze zwaar te lijden hebben. Een voorbeeld van willekeur is de inbezitting van het Rechthuis in 1810, dat ruim een half jaar als kazerne dienst zal gaan doen. Het gemeentebestuur gaat noodgedwongen werken en vergaderen in de herberg 'De Star'. In 1799 landt er een invasievloot van Engelsen en Russen bij Callantsoog en Den Helder. Deze vijanden van Frankrijk proberen met 40.000 soldaten de Fransen te verjagen. Vechtend tegen de Franse en Bataafse troepen komen ze tot Castricum, Limmen en Heemskerk, maar worden op 6 oktober van dat jaar verslagen.

1662

Het Assummer Tolhek

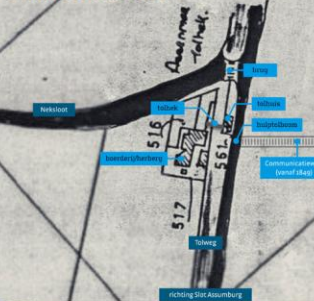

Barnd Tjma, talsgader van 1594

Tolgelden
20 Mey 1662

Passant. In Juchelen
Heren juch oft duid toy te liden voer, te paent
met karre ofte wagen. acht penningens
Van liden paent toy ten oft ingangenen, juch oft
duid. gelycke acht penningens
Een wegen liden passende met de voerwa-
allen, sal mogen volstaen mit. een shuyver
Van liden koecken toy juch oft duid. vier penningens
Dagelycke van liden werken. twee penningens
Doch de schapen oft veecken niet groute koecken
passende, liden van rick vyl veecken, ofte vyl
schapen betalen. en sulen doch daermee de elvers door haer
perkenen vyl diergraten veecken. acht penningens
De koecken en de schapen oft veecken die
lang den wegh ten weyde gelycke tolten veecken
off van de eenre weyde naer danere gelycke
wecken sulen met eens rick kappen te betalen vyl
duid. enis sal darynen betalen.

Kadasterkaart 1832

Tot 1662 moest men tussen Beverwijk en Uitgeest gebruik maken van een veerschuif over de Zevenberger Tocht (nu Nekslot). Dit veer was reeds in 1326 bekend en werd verpacht door de Heren van slot Oud Haerlem en later van slot Assumburg. Al in 1601 werden er door reizigers beëdigde verklaringen afgelegd dat de 'passage' van het veer slecht was en de schuit gammel.

In 1661 had Uitgeest al fl.500 gevoteerd om een weg van het dorp tot het veer aan te leggen en in een tweede contract uit 1662 stelde de stad Haarlem een bedrag van 'tien hondert Caroli guldens' beschikbaar om de nieuwe weg binnen de 'Banne Uitgeest' op behoorlijke hoogte en breedte te maken.

Op kosten van de Jonkvrouwe Anna van Renesse werd bij het Assummerveer een nieuwe 'bekwame wagenweg' aangelegd met 'bruggen' en een 'Tol', waarvan de Jonkvrouwe uiteraard alle tolgelden opstreek.

Handwritten text from a historical document, likely a toll record or a petition, written in Dutch. It mentions the toll house and the passage over the Zevenberger Tocht.

Dorkonde van de openstelling Tolweg op 20 mei 1662

Anna de Renesse, vrouwe van Assumburg, vrouwe van de Heer van Assumburg etc.
Daer te weten dat wy op verzoek van de Edellieden Heren Burgemeesters, Ridders, Schouten ende de Regenten van Uitgeest ende meer andere, tot bequaemheit, ende gelyckheit passende by het Assummerveer, hebben doen maken op onze eigene goetden en eigen costen een wegh, met vyl bruggen ende vercocken offte by een regnerich vyl wagen passende weyden mit dat een vyl de wegh gelyckheit, daer van sonder eenige regnerpasse, passende sal hebben te betalen, van de gelycke juch van Assumburg (de wege tolghende - red.)

Alse gaden op onze huyse van Assumburg opden 20 May XVI twee en seighen ten Conrade deen ende veecken ende met seighen gelycke bewaerde Anna de Renesse.
My present Martius Berles

TARIEF DER TOLGELDEN.
verordening Koninklijk Besluit van 7 December 1808, N. 125.
tot verbetering der Weerding van den
ZAANLANDSCHEN COMMUNICATIEWEG
2 Januarij 1809 N. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Tolhek omstreeks 1900
Cornelis de Graaf (midder) was hier tolheer van 1899 tot 1914. De tolgaardster met haar beehou (rechts) draagt haar luge voor het tolgeld.

Tolhek in 1924
De tol is in de nacht van 4 op 5 mei 1924 opgeheven, maar het tolhek wordt pas in 1925 grottoet.

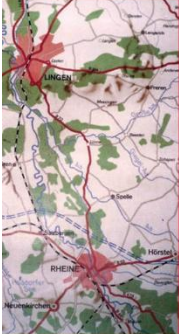

Tolhek omstreeks 1812, gezien vanaf de Uitgeester zijde
In 1812 werd hier een nieuwe brug gebouwd door de toenmalige bewoner van Assumburg, Andries Adolph Douda van Assumburg.

Tot 1662 moest men tussen Beverwijk en Uitgeest gebruik maken van een veerschuif over de Zevenberger Tocht (nu Nekslot). Dit veer was reeds in 1326 bekend en werd verpacht door de Heren van slot Oud Haerlem en later van slot Assumburg. Al in 1601 werden er door reizigers beëdigde verklaringen afgelegd dat de 'passage' van het veer slecht was en de schuit gammel. In 1661 had Uitgeest al fl 500 gevoteerd om een weg van het dorp tot het veer aan te leggen en in een tweede contract uit 1662 stelde de stad Haarlem een bedrag van 'tien hondert Caroli guldens' beschikbaar om de nieuwe weg binnen de 'Banne Uitgeest', op behoorlijke hoogte en breedte te maken. Op kosten van de Jonkvrouwe Anna van Renesse werd bij het Assummerveer een nieuwe 'bekwame wagenweg' aangelegd met 'bruggen' en een 'Tol', waarvan de Jonkvrouwe uiteraard alle tolgelden opstreek.

1738

Hollandgänger

In de 17e en 18e eeuw waren veeteelt, grasteelt en turfwinning in de provincies Noord- en Zuid-Holland en Friesland de voornaamste agrarische inkomstenbronnen. Veel Hollanders waren werkzaam in de handel, visserij en zeevaart. Door gebrek aan agrarisch personeel werden arbeiders geworven in het Duitse Nedersaksen. Slechte levensomstandigheden daar dwongen de landarbeiders (zogenaamde Heuerleute) om over de grens te gaan werken. Deze 'gastarbeiders' kwamen voornamelijk uit het Osnabrückerland, Emsland, Münsterland en Oldenburgerland.

In de 18e eeuw trokken jaarlijks zo'n 30.000 mensen naar Holland en Friesland om te hooien (Hannekemaaiers) of turf te steken. De meeste arbeiders kwamen lopend. De hooiwerkzaamheden duurden ongeveer zes weken: zes dagen per week van zonsopgang tot zonsondergang tegen stukloon. Daarna trokken de meeste Hollandgangers weer huiswaarts. Sommigen vonden hier vast werk en/of kregen verkering en vestigden zich in deze regio. Zo zijn onder andere de families Baltus, Denneman, Fatels, De Roode, Vendel, Sinnige, Beentjes en Van Tunen in Kennemerland gekomen.

1738 Hollandgänger

In de 17e en 18e eeuw waren veeteelt, grasteelt en turfwinning in de provincies Noord- en Zuid-Holland en Friesland de voornaamste agrarische inkomstenbronnen. Veel Hollanders waren werkzaam in de handel, visserij en zeevaart. Door gebrek aan agrarisch personeel werden arbeiders geworven in het Duitse Nedersaksen. Deze 'gastarbeiders' kwamen voornamelijk uit het Osnabrückerland, Emsland, Münsterland en Oldenburgerland. In de 18e eeuw trokken jaarlijks zo'n 30.000 mensen naar Holland en Friesland om te hooien (Hannekemaaiers) of turf te steken. De hooiwerkzaamheden duurden ongeveer zes weken. Daarna trokken de meeste Hollandgangers weer huiswaarts. Sommigen vonden hier vast werk en/of kregen verkering en vestigden zich in deze regio. Zo zijn onder andere de families Baltus, Denneman, Fatels, De Roode, Vendel, Sinnige, Beentjes en Van Tunen in Kennemerland gekomen.

Van Tunen uit Thuine

De Van Tunens zijn afkomstig uit Thuine (sprek uit tuine) in Nedersaksen. Dit dorp ligt 20'n twaalf kilometer ten oosten van Lingen aan de Ems. De stamvader van deze familie heet niet Van Tunen, maar (Jan) Claasen. Uit het huwelijk met Elske Roelofs worden minstens zeven kinderen geboren, onder wie wederom een Jan Claasen (ook wel Jan Janzen genoemd). Deze trouwt in 1738 in Beverwijk met Aaltje Corse Tromp. Na het overlijden van Aaltje huwt hij in 1744 met Grietje Lammerts uit Holstein. Uit deze twee huwelijken komen minstens acht kinderen voort. In tegenstelling tot vele van zijn landgenoten, die als seizoenarbeider steeds weer naar Duitsland terugkeren, vestigt Jan zich definitief in Beverwijk. Zijn oudste zoon wordt in 1739 in Beverwijk gedoopt als Jan van Tunen (de oude). Hij trouwt in 1765 met Marijtte Lammerts Denneman, afkomstig uit het Duitse Bersenbrück. Een van hun zonen, Jan van Tunen (de jonge), is van beroep veehouder en ventur van konijnen. Hij woont in wat nu de Koningstraat in Beverwijk is en huwt in 1795 met Marijtte Barends de Roode, afkomstig uit een bekende slagersfamilie in Heemskerk. Meerdere Van Tunens zitten in die tijd in het slagersvak. Rond 1830 vestigt de eerste van Tunen zich vanuit Beverwijk in Heemskerk. Er komt een reeks van nakomelingen. Velen wonen nog altijd in deze twee gemeenten.

De Beentjes van Heemskerk

In Nederland wonen meer dan 2000 Beentjes. Ze wonen verspreid over het hele land met de grootste concentraties in Heemskerk, Beverwijk en Castricum. Van zonsopgang komen ze uit Benstrup, een dorpje bij Lönningen (Nedersaksen, Duitsland). Hier zijn ze bekend onder de naam Beenzen. In 1723 trouwt Johannes Hermannus Beenzen met Anna Stumpke. Het is zijn tweede huwelijk. Het echtpaar krijgt vier kinderen, waaronder Johannes en Gerd. Om de armoede te ontvluchten, gaan Johannes en Gerd als 'Hollandgänger' naar Nederland om er werk te zoeken. Tussen 1775 en 1785 vestigen de twee broers zich permanent in Heemskerk: Johannes als kleermaker en textielkoopman en Gerd als bouwman in de land- en tuinbouw. De naam Beenzen wordt verbaasd tot Beentjes. Johannes trouwt in 1791 met Aaltje Claasenbrood. Ze krijgen zes kinderen. Uit het huwelijk van Gerd wordt slechts één dochter geboren, zodat hier de Beenzen/Beentjes-tak ephoudt. Johannes wordt beschouwd als stamvader van het Heemskerke geslacht Beentjes. In 1812 wordt, onder het bewind van Napoleon, het 'registre civil' ingevoerd. Daarin wordt bepaald dat iedereen een definitieve achternaam moet hebben. Daarmee wordt Beentjes officieel als naam ingevoerd en verdwijnt het Duitse 'Beenzen'.

BEENTJES PER GEMEENTE

- Heemskerk: 750
- Castricum: 200
- Beverwijk: 173

(cijfers vna 2007)

Familie Van Tunen terug in Duitsland.

HKH

1956

Heemskerk is 'booming'

Augustin Campos op de Arosa Sun.

In de zestiger jaren groeit het agrarische Heemskerk van dorp naar middelgrote gemeente. De oorzaak van deze groei ligt voornamelijk bij de KNHS, de Hoogovens, die om veel extra personeel vragen. Van heinde en verre –in Nederland en in het buitenland– worden mensen geworven. De nieuwkomers moeten gehuisvest worden, ook in Heemskerk. Honderden huizen worden uit de grond gestampt. Wijken als Oosterwijk, De Die, De Maer en Assumburg ontstaan. Heemskerk is 'booming'.

Albino Cadeddu (staand tweede van links) met zijn familie in Sardinië.

Spanje en Italië zijn de wervingslanden voor ongeschoolde personeel. De eerste Italianen arriveren al in 1956. Ze komen aanvankelijk alleen en worden ondergebracht in pensions en kosthuizen. Latere woonoorden voor de buitenlandse werknemers zijn het passagierschip Arosa Sun (1961), het nieuwgebouwde drijvende hotel Casa Marina (1965) en Euro Casa op het Beynesterrein in Beverwijk. Ze wonen er in afwachting van eigen woonruimte en daarmee gezinshereniging in de gemeenten Velsen, Beverwijk en Heemskerk. Er zijn ook vrijgezellen bij die op de Nederlandse 'huwelijksmarkt' op zoek gaan naar de vrouw van hun dromen. Dat is de heren Cadeddu (Italië) en Campos (Spanje) aardig gelukt. Zij wonen al jaren gelukkig getrouwd in Heemskerk en hebben kinderen, die ook hier wonen. Bijgaand de verhalen van deze ingeburgerde landgenoten.

Valencia, Spanje.

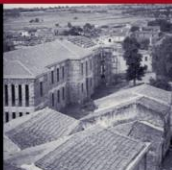
Rijschool Valencia

Augustin Campos Canal wordt in 1937 geboren in Madrid. Hij woont in Valencia en werkt daar als automonteur. In 1961 komt hij met nog 27 andere Spanjaarden per trein in Nederland aan en gaat als machinebankwerker/onderhoudsmonteur kranen bij Hoogovens werken. Hij verblijft een jaar op hotelschip Arosa Sun. Daarna werkt hij bij scheepswerf Verolme, bij de Volksbond tegen drankmisbruik in de Euro Casa in Beverwijk en daarna opnieuw bij Hoogovens. In 1968 begint hij autorijdschool 'Valencia'. Vele Spaanstaligen halen bij hem hun rijbewijs. In 1962 ontmoet hij Gusta Krook uit Krommenie: het wordt een langdurige verering op afstand. Hij trouwt met haar in 1965. Ze wonen eerst in een flat aan de Zeelaan en daarna in een eengezinswoning in plan Meerestein. Ze krijgen in 1969 een tweeling (meisjes). Mevrouw Campos ondervindt de eerste jaren behoorlijk wat discriminatie in het nog dorpse Krommenie en Heemskerk door haar omgang en huwelijk met een 'buitenlander'. Dat is nu gelukkig verdwenen. In 2002 stopt Augustin met werken. Het echtpaar gaat nog regelmatig met de camper naar Spanje, maar de thuisbasis blijft Heemskerk.

Hollands avontuur

Albino Cadeddu is in 1927 geboren in Borore op het eiland Sardinië en oefent daar het beroep uit van reparateur van landbouwmachines en landbouwkarren. Als de Nederlandse regering in de vijftiger jaren van de vorige eeuw in Italië mensen zoekt om in de mijnbouw te komen werken, wordt Cadeddu gelokt door het avontuur. In 1957 komt hij in Nederland aan en wordt bovengronds onderhoudsman op de mijn Wilhelmina in Limburg. In hetzelfde jaar ontmoet hij zijn vrouw, de Nederlandse Frederika Schipper, met wie hij in 1959 in het huwelijk treedt. Cadeddu is in april 1959 in dienst gekomen bij de Hoogovens in IJmuiden en werkt als draaier, frezer en bankwerker. Het gezin met drie kinderen woont in de Chopinstraat in Heemskerk. In 1985 gaat hij met vervroegd pensioen. Hij blijft Heemskerk trouw: Sardinië trekt niet meer.

Borore, Sardinië, Italië.

Tijdelijke huisvesting voor nieuwkomers op het passagierschip Arosa Sun in het Noordzeekanaal bij IJmuiden in 1965.

In de zestiger jaren groeit het agrarische Heemskerk van dorp naar middelgrote gemeente. De oorzaak van deze groei ligt voornamelijk bij de KNHS, de Hoogovens, die om veel extra personeel vragen. Van heinde en verre –in Nederland en in het buitenland– worden mensen geworven. Voor de huisvesting worden honderden huizen uit de grond gestampt. Wijken als Oosterwijk, De Die, De Maer en Assumburg ontstaan. Spanje en Italië zijn de wervingslanden voor ongeschoolde personeel. De eerste Italianen arriveren al in 1956. Ze wonen er in afwachting van eigen woonruimte en daarmee gezinshereniging in de gemeenten Velsen, Beverwijk en Heemskerk. Er zijn ook vrijgezellen bij die op de Nederlandse 'huwelijksmarkt' op zoek gaan naar de vrouw van hun dromen. Dat is de heren Cadeddu (Italië) en Campos (Spanje) aardig gelukt. Zij wonen al jaren gelukkig getrouwd in Heemskerk en hebben kinderen, die ook hier wonen.

Beatrijs van Assendelft

Gebedenboek

Dit schitterende gebedenboek of 'brevier' was ooit eigendom van Beatrijs van Assendelft, een meisje van rijke komaf uit de 15de eeuw. Beatrijs ging al op jonge leeftijd in het klooster, waar veel tijd werd besteed aan bidden en mediteren. Het gebedenboek was daarbij een belangrijk hulpmiddel. Het was bedoeld om te worden gebruikt op vaste momenten van de dag.

Afkomst

De vader van Beatrijs is Heer van Assendelft; hij bezit het kasteel Assumburg bij Heemskerk en een stadswoning aan het Westeinde in Den Haag. Het is niet ongebruikelijk dat meisjes uit welgestelde familie kiezen voor het kloosterleven. Beatrijs, geboren omstreeks 1465, treedt al jong in in het Haagse Elizabethklooster. Op 12 september 1485, Beatrijs is dan ongeveer 20 jaar, sluiten haar ouders een contract met het klooster Onze Lieve Vrouwe ter Zijl in Haarlem. In het contract zijn voor Beatrijs bijzondere bepalingen opgenomen vanwege haar zwakke gezondheid. Ze wordt vrijgesteld van een aantal verplichtingen om haar 'teerheyde ende cranchtheyd der naturen ... ende van hoeren siekten die zij somwijlt te hebben plach'. Bij haar intrede in het Zijklooster krijgt Beatrijs vermoedelijk het gebedenboek van haar ouders. In het boek ontbreken de nachtelijke gedichten. Dat ze 's nachts niet hoefde te bidden, is eveneens overeengekomen met het klooster.

Geboorte

Bovenstaande plaat toont een miniature uit Beatrijs' brevier met de geboorte van Christus. In een stalletje knielen Maria en Jozef voor de pasgeboren Jezus. Het kind ligt op een slijp van Maria's mantel en straalt licht uit. Jozef draagt een kap met een lange punt. Engelen omringen de stal en in de verte stellen zij de herders op de hoogte van de bijzondere gebeurtenis. Met zijn gedetailleerde voorstelling kan Beatrijs zich inleven in de omstandigheden van Christus' geboorte, althans in de middeleeuwse ideeën daarover.

Moderne Devotie

Beatrijs leeft in een tijd waarin het christendom op een meer persoonlijke wijze wordt beleefd dan voorheen. Geert Grote zet de Moderne Devotie in gang, een religieuze beweging die een sober leven van arbeid propageert. Hij stimuleert dat teksten niet in kerklatijn maar in de volkstaal worden gepubliceerd. Gelovigen kunnen zich nu ook thuis richten op God, onder meer met behulp van al dan niet geïllustreerde gebedenboeken. De geschilderde voorstellingen helpen bij het meevoelen met de gebeurtenissen, zoals de geboorte van Christus of Zijn lijden aan het kruis.

Dit schitterende gebedenboek of 'brevier' was ooit eigendom van Beatrijs van Assendelft, een meisje van rijke komaf uit de 15de eeuw. Beatrijs ging al op jonge leeftijd in het klooster, waar veel tijd werd besteed aan bidden en mediteren. Het gebedenboek was daarbij een belangrijk hulpmiddel. Het was bedoeld om te worden gebruikt op vaste momenten van de dag. De vader van Beatrijs is Heer van Assendelft: hij bezit het kasteel Assumburg bij Heemskerk en een stadswoning aan het Westeinde in Den Haag. Het is niet ongebruikelijk dat meisjes uit welgestelde familie kiezen voor het kloosterleven. Beatrijs, geboren omstreeks 1465, treedt al jong in in het Haagse Elizabethklooster. Op 12 september 1485, Beatrijs is dan ongeveer 20 jaar, sluiten haar ouders een contract met het klooster Onze Lieve Vrouwe ter Zijl in Haarlem. Bij haar intrede in het Zijklooster krijgt Beatrijs vermoedelijk het gebedenboek van haar ouders.

Maerten van Heemskerck

**Heemskerkse
boerenzoon
wordt
kunstenaar**

We mogen Maerten van Heemskerck met recht de beroemdste Heemskerker allertijden noemen. Hij wordt geboren als Maerten van Veen in een eenvoudig boerengezin in Heemskerk en trekt tegen de wil van zijn vader de wereld in. Maerten heeft een roeping: hij wil schilderen, hij wil kunstenaar worden. En hij wordt een beroemd kunstenaar, die zich Maerten van Heemskerck noemt naar zijn geboorteplaats, die daarmee op de kaart komt te staan. Een belangrijke leermeester in Nederland is Jan van Scorel, maar bekend wordt Maerten na een vierjarig verblijf in Italië waar hij veel leerde van renaissanceschilders en tijdgenoten als Michelangelo en Rafaël.

Het Sint Laurentiusaltaar

1544 - Alkmaar

Zo'n vijf jaar werkt Maerten van Heemskerck in opdracht van de kerk aan het grootste triptiek dat ooit in de Noordelijke Nederlanden zal worden vervaardigd. In 1544 wordt het opgeleverd in de Grote Sint Laurens Kerk in Alkmaar.

Vrij snel na de plaatsing breekt in 1566 in Nederland de Beeldenstorm uit en verdwijnen vele kunstwerken uit kerken. Het triptiek kan worden gered, maar wordt in 1581 via een handelaar verkocht. Het komt uiteindelijk terecht in de Domkerk van Linköping in Zweden, waar het nog steeds te bewonderen is.

Bij de laatste restauratie van de Laurenskerk in Alkmaar ontstond bij een aantal kunstenaars het idee om het triptiek via een scan terug te brengen naar Alkmaar. Het project werd genoemd 'Maerten in Cyberspace'. Zo ontstond een kopie die in Alkmaar kon worden bezichtigd. Helaas is de kwaliteit van de kopie zo sterk achteruit gegaan dat deze niet meer publiekelijk wordt getoond.

Obelisk met portret van zijn vader die als 'weigesteld huisman' overleed in 1535; door Maerten 35 jaar later opgericht bij de dorpskerk. Een replica staat op de begraafplaats; het origineel wordt in de toren behouden voor achteruitgang door weersinvloeden.

De grafplaat van Willem van Galen

1539 - Breda

Midden voor het priesterkoor van de Grote of Onze Lieve Vrouwe Kerk te Breda ligt -tussen andere stenen kanunnikenzerken- de zerk met koperen grafplaat voor Deken Willem van Galen die overleed in 1539. De plaatsing van de zerk op deze plek getuigt van zijn status.

Een verklarende tekst in de kerk suggereert dat de grafplaat is gemaakt naar een ontwerp van Maerten van Heemskerck. Deze bewering wordt niet door iedereen ondersteund. Op de enige vergelijkbare koperen zerk in de Grote Sint Laurenskerk in Alkmaar staat de naam van Josine van Forest, een naamgenoot van de beroemde Alkmaarse arts Pieter van Forest, met wie Maerten van Heemskerck bevriend was. Bovendien is onder de zerk in Alkmaar Josines echtgenoot Pieter Claesz. Paelinck, burgemeester van Alkmaar, begraven. Deze burgemeester is door Maerten van Heemskerck naast zichzelf geschilderd als een van de weldoeners op de achterzijde van het Sint Laurentiusaltaar.

Zelfportret met Colosseum.

We mogen Maerten van Heemskerck met recht de beroemdste Heemskerker allertijden noemen. Hij wordt geboren als Maerten van Veen in een eenvoudig boerengezin in Heemskerk en trekt tegen de wil van zijn vader de wereld in. Maerten heeft een roeping: hij wil schilderen, hij wil kunstenaar worden. En hij wordt een beroemd kunstenaar, die zich Maerten van Heemskerck noemt naar zijn geboorteplaats, die daarmee op de kaart komt te staan. Een belangrijke leermeester in Nederland is Jan van Scorel, maar bekend wordt Maerten na een vierjarig verblijf in Italië waar hij veel leerde van renaissanceschilders en tijdgenoten als Michelangelo en Rafaël.

Cornelis Groenlandt

1676

Heemskerk in kaart

Cornelis Groenlandt is in de geschiedenis van Heemskerk van groot belang door de gedetailleerde kaarten die hij ons heeft nagelaten, waarmee hij ons inzicht heeft verschaft in de ontwikkelingen van ons dorp. De hier afgebeelde overzichtskaart van Heemskerk is het resultaat van zijn onvermoeibare werk om te komen tot een getrouwe afbeelding. Hij legde daardoor de basis voor een rechtvaardige verdeling van de belastingen die aan het dorp als totaal werden opgelegd.

Bij de kaart horen een viertal detailkaarten en een boekwerkje waarin de kwaliteiten per perceel werden vermeld en waarop ieders aandeel in de belasting werd gebaseerd. Latere wijzigingen werden daarin ook aangetekend en zo werd een stuk geschiedenis van Heemskerk vastgelegd.

Eind 1724 werd Groenlandt eigenaar van Huus Peelenburgh met dezelfde koetshuis, stallen, twee bouwhuizen, boomgaarden, lanen, houtgewassen en landerijen rondom hetzelfde gelegen. Globaal grens lag het landgoed tussen de huidige Constantijn Huijgensstraat, Van Lennepstraat, Maerlaan en Laan van Assumburg.

De kaart werd voltooid in 1735 en toont met de klok mee de groene vlakken Jagerslust (De Vlotter), Marquette, Assumburg en Meerestein. Vanaf Jagerslust lopen naar onder rechts de 'De Grootte Hout Wegh' (nu Rijksweg) en links na de afspijting 'De Kleinste Hout Wegh' tot aan de 'Banscheidingh' tussen Heemskerk en Wijck aan Duyn. Ook vanaf Jagerslust loopt naar schuin rechts onder 'Den Oosterwegh' tot aan Assumburg waar de naam verandert in Hoflaan. De toenmalige Oosterwegh omvat globaal de huidige Oosterweg, Marquettelaan, (voormalige) Starstraat en Gerrit van Assendelftsstraat.

Levensloop

Aan de genoemde Oosterwegh, werd Cornelis Groenlandt in 1676 geboren. In 1703 trouwde Cornelis met bakkersdochter Neeltje Laurens (Backer). Cornelis Groenlandt heeft van zijn schoonvader mogelijk het bakkersvak geleerd en oefende dat beroep later uit in het vlakbij gelegen pand dat bekend zou worden als de bakkerij van Schuijt. Naast zijn beroep als bakker was Cornelis Groenlandt grootgrondbezitter en werd hij in 1710 aangesteld als inner van belastingen, wat verklaart waarom het in kaart brengen van de omgeving van groot belang was.

Grafsteen van Groenlandt en zijn vrouw Neeltje in de Dorpskerk.

In 1752 verkocht Groenlandt een deel van de grond aan buurman Cornelis Knaap die een boerderij bezat met de bekende naam 'Vrijburg' of 'Foppenburg'. Links op deze foto uit 1955 zien we de boerderij van Knaap met daar rechts boven de boerderij van Dijkman die later werd omgebouwd tot bowlingcentrum.

Cornelis Groenlandt is in de geschiedenis van Heemskerk van groot belang door de gedetailleerde kaarten die hij ons heeft nagelaten, waarmee hij ons inzicht heeft verschaft in de ontwikkelingen van ons dorp. Met zijn overzichtskaart van Heemskerk (1735) legde hij de basis voor een rechtvaardige verdeling van de belastingen die aan het dorp als totaal werden opgelegd. Bij de kaart horen een viertal detailkaarten en een boekwerkje waarin de kwaliteiten per perceel werden vermeld en waarop ieders aandeel in de belasting werd gebaseerd. Latere wijzigingen werden daarin ook aangetekend en zo werd een stuk geschiedenis van Heemskerk vastgelegd. Naast zijn beroep als bakker (hij oefende dat beroep ooit uit in het pand dat later bekend zou worden als de bakkerij van Schuijt) was Cornelis Groenlandt grootgrondbezitter en werd in 1710 aangesteld als inner van belastingen, wat verklaart waarom het in kaart brengen van de omgeving van groot belang was.

1942

Bezet!

Tweede Wereldoorlog in Heemskerk

Al snel na de bezetting van Nederland door het Duitse leger richt de blik van Hitler zich naar het oostfront. Om soldaten vrij te maken en Nederland te behoeden voor invallen van de geallieerden, maakt hij de hele kuststreek tot militair gebied.

Duinen en strand worden verboden gebied

Ook in Heemskerk en omgeving verschijnen bunkers, geschut, loopgraven, versperringen en mitrailleursnesten. Het duingebied wordt vol gelegd met landmijnen en krijgt mede door de vele branden, veroorzaakt door granaatscherven, zwaar te lijden. Heemskerkers die in het gebied wonen, worden gedwongen om te evacueren. Er komt een verbod op groente- en aardappelteelt, op jacht en op bramenpluk. Recreatie in het duin of op het strand is taboe.

De Atlantik Wall langs het Heemskerkse strand.

Bunkers aan de Noordermaatweg; voor zoeklichtopstelling met geschut.

Duits zoeklicht.

Al snel na de bezetting van Nederland door het Duitse leger richt de blik van Hitler zich naar het oostfront. Om soldaten vrij te maken en Nederland te behoeden voor invallen van de geallieerden, maakt hij de hele kuststreek tot militair gebied. Duinen en strand worden verboden gebied. Ook in Heemskerk en omgeving verschijnen bunkers, geschut, loopgraven, versperringen en mitrailleursnesten. Het duingebied wordt volgelegd met landmijnen en krijgt mede door de vele branden, veroorzaakt door granaatscherven, zwaar te lijden. Heemskerkers die in het gebied wonen, worden gedwongen om te evacueren. Er komt een verbod op groente- en aardappelteelt, op jacht en op bramenpluk. Recreatie in het duin of op het strand is taboe.

HKH

1943

Louk Israëls de onderduiker

Louk met een vriendinnetje in 1942.

Een jongen uit zwolle

Bij een razzia in 1942 in hun woonplaats Zwolle worden Louk (6) en zijn broertje Nico (9) in veiligheid gebracht in Kasteel Zwaluwenburg bij 't Harde. Daar worden ze verraden en ze komen terecht in de Hollandse schouwburg. Ze worden er weggehaald en opgenomen in een boerderij bij Nieuw Vennep. Op 4 oktober 1943 komt een Nederlandse SS'er bij de boerderij zoeken naar onderduikers. In paniek schiet een bewoner hem neer. Er komt een grootscheepse overval op gang en de jongens moeten vluchten. In een groep van 22 kinderen komen ze na een afgrijselijke nachtelijke tocht bij mevrouw Dekker aan de Aalsmeerderdijk. De groep verblijft er zes weken op de zolder. Tenslotte komen ze in Lisse terecht waar de broertjes noodgedwongen uit elkaar gaan. Voor op een fiets gaat het naar Heemskerk, naar een nicht van mevrouw Dekker, Immertje Kunnen.

Louk na de oorlog in 1946.

Waar er elf eten, eten er ook twaalf

Louk Israëls heet vanaf nu 'Loekie de Jong uit Rotterdam' en hij is met z'n zwarte haarbos welkom bij 'ome' Michiel en 'tante' Immertje in het huisje aan de Maerelaan in een gezin met negen blonde kinderen.

"Het is goed", zegt tante, "waar er elf eten, eten er ook twaalf." De familie Kunnen is een katholiek gezin in een overwegend Rooms dorp met ruim 5.000 inwoners. Hij maakt er veel nieuwe en vreemde dingen mee; zo maakt het Heilig Hartbeeld grote indruk op hem. Samen met leeftijdgenoot Gerard speelt hij veel buiten. Van een kloosterzuster krijg hij onderwijst.

De dagelijkse maaltijd is schraal maar er komt er regelmatig eten binnen dankzij Koba, die in Marquette bij de Duitsers werkt. Dat geeft overigens in het gezin wel problemen. In 1945 komen de Canadezen en kan de vlag uit. Loukie overleeft de vervolging dankzij het gastvrije gezin Kunnen én dankzij het feit dat heel Heemskerk wist wie hij was, maar niemand hem of de familie Kunnen heeft verraden.

Koba Kunnen was bevriend met een Duitse militair en was werkzaam voor de Duitsers in Marquette.

De familie Kunnen.

Het huis van de familie Kunnen aan de Maerelaan.

1943 Louk Israëls de onderduiker – Een jongen uit Zwolle Bij een razzia in 1942 in hun woonplaats Zwolle worden Louk (6) en zijn broertje Nico (9) in veiligheid gebracht in Kasteel Zwaluwenburg bij 't Harde. Daar worden ze verraden en ze komen terecht in de Hollandse Schouwburg. Ze worden er weggehaald en opgenomen in een boerderij bij Nieuw Vennep. Op 4 oktober 1943 komt een Nederlandse SS'er bij de boerderij zoeken naar onderduikers. In paniek schiet een bewoner hem neer. Er komt een grootscheepse overval op gang en de jongens moeten vluchten. In een groep van 22 kinderen komen ze na een afgrijselijke nachtelijke tocht bij mevrouw Dekker aan de Aalsmeerderdijk. De groep verblijft er zes weken op de zolder. Tenslotte komen ze in Lisse terecht waar de broertjes noodgedwongen uit elkaar gaan. Voor op een fiets gaat het naar de familie Kunnen, een katholiek gezin in het overwegend Roomse dorp Heemskerk met ruim 5.000 inwoners.

1944

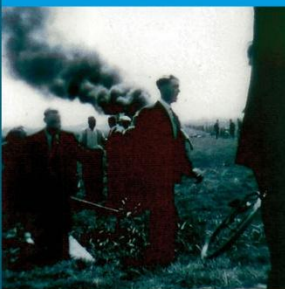
Oorlogs incidenten

Messerschmidt stort brandend neer bij de Noordermaatweg

25 juli 1943

Het vliegtuig duikt bijna loodrecht de grond in op het weiland van De Ruyter vlakbij de Noordermaatweg. De piloot redt zich met een parachute en landt vlakbij de zoeklicht-opstelling. Ooggetuigen maken foto's van de neergestorte BF109 G-6 Messerschmidt. De Aircraft Recovery Groep (ARG) van Fort Veldhuis bergt op 17 december 1990 de wrakstukken. De V-motor, het kanon, patroonbanden en het onderstel zijn sindsdien te bekijken in een van de zalen van Fort Veldhuis.

Op belangrijke doorgangswegen zoals de Rijkswaagweg plaatsen de bezetters afsluitingen met betonblokken.

Duitsers blazen huizen, boerderijen en café op

10 oktober 1944

Opnieuw werd er door het verzet een aanslag gepleegd op de spoorlijn Uitgeest-Beverwijk. Bij deze aanslag ontdekte de Duitsers een tijdbom. Als represaille werden er willekeurig zes huizen van burgers vernield. Het waren de huizen van Tesselaar en Van Duivenvoorde, het café van Teun van Baar (die niet thuis was), het woonhuis van Kaptein en de boerderijen van Toon de Wild en Jan Nol. De aanwezige bewoners mochten het huisraad er uit halen voor de boel de lucht in ging.

De boerderij van Toon de Wild door de Duitsers vernield.

Trucbom drama op de Rijkswaagweg

26 april 1945

Het plaatselijk verzet had met een draad over de weg een trucbom geplaatst op de Rijkswaagweg. Tijdens het passeren van een Duitse militaire eenheid ontploft de bom, met doden en gewonden tot gevolg. De Duitse soldaten beginnen om zich heen te schieten en met handgranaten te gooien. Omwonenden vluchten alle kanten op, de tuinen in en naar de burens.

Het huis van de familie Cnossen, die in het verzet actief waren, lag in de directe nabijheid. Pier Cnossen, zijn zoon Feike en zijn vrouw Margje werden daarop tegen de muur gezet en doodgeschoten. Hun graven liggen op Duinrust in Beverwijk.

De familie Van den Outenaar wist te ontsnappen. Mensen die uit de villa van dokter Meijer werden gehaald moesten buiten op een rij gaan staan om te worden doodgeschoten. Het Duitse dienstmeisje Erna en mevrouw Docter, die goed Duits sprak, wisten enige uitstel te krijgen. Zij waarschuwden de Duitse politie, die snel kwam en de executie wist te verhinderen. De gijzelaars werden op die manier gered.

De villa van Dr. Meijer.

Messerschmidt stort brandend neer bij de Noordermaatweg.

25 juli 1943. Het vliegtuig duikt bijna loodrecht de grond in op het weiland van De Ruyter vlakbij de Noordermaatweg. De piloot redt zich met een parachute en landt vlakbij de zoeklicht-opstelling.

Duitsers blazen huizen, boerderijen en café op.

10 oktober 1944

Opnieuw werd er door het verzet een aanslag gepleegd op de spoorlijn Uitgeest-Beverwijk. Bij deze aanslag ontdekten de Duitsers een tijdbom. Als represaille werden er willekeurig zes huizen van burgers vernield.

Trucbom drama op de Rijkswaagweg.

26 april 1945.

Het plaatselijk verzet had met een draad over de weg een trucbom geplaatst op de Rijkswaagweg. Tijdens het passeren van een Duitse militaire eenheid ontploft de bom. Het huis van de familie Cnossen, die in het verzet actief waren, lag in de directe nabijheid. Pier Cnossen, zijn zoon Feike en zijn vrouw Margje werden daarop tegen de muur gezet en doodgeschoten. Hun graven liggen op Duinrust in Beverwijk.

1945

Heemskerks verzet

Heemskerk kende tijdens de Duitse bezetting een georganiseerde vorm van verzet die vooral in 1945 van zich deed spreken. Tot een van hun meest geslaagde operaties behoort de reddingsactie van het Heemskerks bevolkingsregister.

De redding van het Bevolkingsregister

Begin januari 1945 moesten alle Heemskerkse mannen van 18 tot 40 jaar zich melden om in Duitsland te gaan werken. Om deze maatregel uit te kunnen uitvoeren, dienden de Duitsers te beschikken over de gegevens van het Heemskerks bevolkingsregister. In het (oude) gemeentehuis werd het register opgeborgen in een grote kluis.

Om de tewerkstelling van Heemskerkers in Duitsland te verhinderen besloot de Heemskerkse illegaliteit onder leiding van Cor Kooyman, Jan Schoen, Wim Hennink en Leen Scharp de hele kluis met register en al leeg te halen. Dankzij de medewerking van ambtenaar Bertus Heesterbeek, veldwachter Van der Werf en NSB-burgemeester Ter Punt lukte deze actie.

Inbraak in het in het Gemeentehuis

5 januari 1945

Veldwachter Van der Werf speelde de sleutel van de kluis door aan Heesterbeek die het op zijn beurt in handen gaf van het georganiseerde verzet.

Cor Kooyman en Jan Schoen haalden de kluis leeg. Leen Scharp stond buiten klaar met een fiets om de spullen te vervoeren. De buit werd verstopt onder de vloer van het huis van Jan Schoen aan de Van Coevenhovenstraat.

De Duitsers werden misleid door veldwachter Van der Werf en burgemeester Ter Punt. Alleen Bertus Heesterbeek moest als mededader onderduiken. De anderen ontsprongen de dans. Niemand werd bestraft. Er werden geen mannen tussen de 18 en 40 jaar naar Duitsland gestuurd.

Pas na de oorlog, op 7 mei 1945, halen gemeenteambtenaren het bevolkingsregister weer uit de geheime schuilplaats tevoorschijn.

Een nieuw vervalst persoonsbewijs voor Bertus Heesterbeek. Tijdens zijn onderduikperiode gaat hij door het leven als Hendrik Beentjes.

Het huis van Jan Schoen aan de Van Coevenhovenstraat.

Jan Schoen en zijn vrouw.

Begin januari 1945 moesten alle Heemskerkse mannen van 18 tot 40 jaar zich melden om in Duitsland te gaan werken. Om deze maatregel uit te kunnen uitvoeren, dienden de Duitsers te beschikken over de gegevens van het Heemskerks bevolkingsregister. In het (oude) gemeentehuis werd het register opgeborgen in een grote kluis. Om de tewerkstelling te verhinderen besloot de Heemskerkse illegaliteit de hele kluis met register en al leeg te halen.

Inbraak in het Gemeentehuis.

5 januari 1945 Veldwachter Van der Werf speelde de sleutel van de kluis door aan Heesterbeek die het op zijn beurt in handen gaf van het georganiseerde verzet. Cor Kooyman en Jan Schoen haalden de kluis leeg. Leen Scharp stond buiten klaar met een fiets om de spullen te vervoeren. De buit werd verstopt onder de vloer van het huis van Jan Schoen aan de Van Coevenhovenstraat. De Duitsers werden misleid door veldwachter Van der Werf en burgemeester Ter Punt. Alleen Bertus Heesterbeek moest als mededader onderduiken.

Het stadshuis tijdens de Duitse bezetting.

1945

De bevrijding van Heemskerk

Canadese troepen worden verwelkomd. Kinderen lopen mee met pantserwagens.

Eindelijk vrij

De bevrijding kondigde zich al een tijdje aan via de radio. Op vrijdagavond 4 mei werd het verlossende bericht uitgezonden en gingen de mensen feestvierend de straat op. Op 8 mei 1945 verschenen de eerste Canadese troepen in Beverwijk, op doortocht vanuit IJmuiden naar Alkmaar. Vele Heemskerker trokken naar de Rijksweg om de binnenvallende Canadezen te begroeten.

Op 9 mei meldde de eerste Canadese officier zich op het Heemskerkse gemeentehuis. Hij werd ontvangen door Gemeentesecretaris Van Benthem, die de plaats had ingenomen van de NSB-burgemeester Ter Punt. De Canadezen sloegen op verschillende plaatsen hun bivak op zoals op de Nollen in de duinen, op de Lunette, aan de Maerten van Heemskerkstraat en op de weilanden aan de Hoogdorperweg.

Uitzicht van Duitse soldaten over de Rijksweg eind mei 1945. Onder begeleiding van de Canadezen trekken de Duitse soldaten spijkend met eenvoudige karren in de richting van Den Helder.

Kinderen van het Holland voor Calf van Duivenvoorde.

Bevrijdingsfeesten

De grote officiële bevrijdingsfeesten vonden plaats rond 31 augustus, de verjaardag van Koningin Wilhelmina. In Heemskerk werden deze Oranjefeesten aangegrepen om uitbundig feest te vieren en de slachtoffers van de oorlog te herdenken. De feesten zouden drie dagen duren en de organisatie was in handen van de Vereniging Koninginnedag. Omdat de vereniging geen financiële bijdragen meer ontving uit de opbrengst van de harddraverij, werd een collecte gehouden.

Jan Klop begeleidt kinderen naar het feestterrein van het Holland.

Op vrijdagavond 4 mei werd het verlossende bericht uitgezonden en gingen de mensen feestvierend de straat op. Op 8 mei 1945 verschenen de eerste Canadese troepen in Beverwijk, op doortocht vanuit IJmuiden naar Alkmaar. Vele Heemskerker trokken naar de Rijksweg om de binnenvallende Canadezen te begroeten. Op 9 mei meldde de eerste Canadese officier zich op het Heemskerkse gemeentehuis. Hij werd ontvangen door Gemeentesecretaris Van Benthem, die de plaats had ingenomen van de NSB-burgemeester Ter Punt.

Bevrijdingsfeesten.

De grote officiële bevrijdingsfeesten vonden plaats rond 31 augustus, de verjaardag van Koningin Wilhelmina. De feesten zouden drie dagen duren en de organisatie was in handen van de Vereniging Koninginnedag. Omdat de vereniging geen financiële bijdrage meer ontving uit de opbrengst van de harddraverij, werd een collecte gehouden.

